

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Član 1

U Zakonu o zabrani diskriminacije ("Službeni list CG", br. 46/10 i 18/14) u članu 2 stav 2 riječi: "svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno" zamjenjuju se riječima: „svako pravno ili faktičko“, poslije riječi „polu,“ dodaju se riječi: „promjeni pola,“ a poslije riječi: „seksualnoj orijentaciji“ zarez se briše i dodaju riječi: „i/ili interseksualnim karakteristikama,“.

U stavu 4 riječi: „propisa ili opšteg akta,“ zamjenjuju se riječima: „zakona, drugog propisa ili drugog akta,“.

Član 2

Poslije člana 2 dodaje se novi član koji glasi:

“Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom

Član 2a

Neće se smatrati diskriminacijom u smislu člana 2 stav 2 ovog zakona stavljanje u nepovoljniji položaj lica odnosno grupe lica u odnosu na druga lica:

- 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja, bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji takvim mjerama treba postići;
- 2) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno zasnivanja radnog odnosa, učlanjenja u vjerske zajednice i druge organizacije, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla;
- 3) na osnovu starosne dobi prilikom ugovaranja premija osiguranja i drugih uslova u osiguranju u skladu sa opšteprihvaćenim načelima procjene rizika, relevantnim i tačnim statističkim podacima i pravilima aktuarske matematike (matematička metoda koja se koristi u oblasti osiguranja);
- 4) u pristupu dobrima i uslugama, ako je pristup dobrima i uslugama namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja;
- 5) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima;
- 6) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju;
- 7) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima.

Uslovi iz stava 1 tač. 6 i 7 ovog člana utvrđuju se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i nephodna.“

Član 3

Poslije člana 6 dodaje se novi član koji glasi:

„Značenje izraza

Član 6a

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeća značenja:

- 1) *usluga* je svaka usluga u privrednoj i drugoj djelatnosti koja se pruža uz naknadu ili bez naknade, a naročito u djelatnosti industrijskog i komercijalnog karaktera, samostalnim djelatnostima i u drugim oblastima;
- 2) *roba* je svaka materijalna pokretna stvar, osim hartija od vrijednosti, poslovne dokumentacije ili novca;
- 3) *dobra* su dobra od opšteg interesa, javna dobra i dobra u opštoj upotrebi.“

Član 4

Član 7 mijenja se i glasi:

“Uznemiravanje nekog lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.

Diskriminacijom se smatra i svako neželjeno, verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje seksualne prirode, kojim se želi povrijediti dostojanstvo nekog lica ili grupe lica, odnosno kojim se postiže takav učinak, a naročito kad takvo ponašanje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće, zastrašujuće, degradirajuće ili uvredljivo okruženje.“

Član 5

Član 11 mijenja se i glasi:

“Diskriminacija u pristupu dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi

Član 11

Diskriminacijom u pristupu dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona, smatra se:

- 1) otežavanje ili onemogućavanje pristupa dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi;
- 2) odbijanje pristupa dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi;
- 3) postavljanje uslova prilikom pristupa dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi, koji se ne traže od drugih lica ili grupe lica;
- 4) namjerno kašnjenje ili odlaganje pristupa dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi, iako je lice ili grupa lica zatražila i ispunila uslove za blagovremeni pristup tim dobrima, uslugama i robi, prije drugih lica ili grupe lica.“

Član 6

U članu 13 poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:

„Diskriminacijom djeteta smatra se svako pravljenje razlike između bračne i vanbračne djece, davanje prednosti djeci jednog pola u odnosu na djecu drugog pola, pravljenje razlike po osnovu izraženog mišljenja ili uvjerenja roditelja, odnosno staratelja i članova porodice djeteta, kao i razlike između djece i po drugom osnovu iz člana 2 stav 2 ovog zakona.“

Član 7

Član 14 mijenja se i glasi:

„Diskriminacija po osnovu pripadnosti političkoj, sindikalnoj ili drugoj organizaciji

Član 14

Zabranjena je diskriminacija lica ili grupa lica u odnosu na druga lica po osnovu političkog uvjerenja, pripadnosti ili nepripadnosti političkoj, sindikalnoj ili drugoj organizaciji.“

Član 8

Član 15 mijenja se i glasi:

„Diskriminacijom u oblasti obrazovanja i vaspitanja, odnosno stručnog osposobljavanja smatra se otežavanje ili onemogućavanje upisa u obrazovno-vaspitnu ustanovu i ustanovu visokog obrazovanja i izbora programa na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, isključivanje iz ovih ustanova suprotno propisima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja, otežavanje ili uskraćivanje mogućnosti praćenja nastave i učešća u drugim obrazovno-vaspitnim aktivnostima, razvrstavanje djece, učenika/ca i studenata/kinja ili na drugi način pravljenje razlika ili nejednako postupanje prema njima, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona.“

Član 9

U članu 16 stav 1 mijenja se i glasi:

„Zabranjena je diskriminacija po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona lica koja traže zaposlenje, kao i zaposlenih, odnosno lica koja po nekom drugom osnovu obavljaju rad kod poslodavca.“

Stav 2 briše se.

U stavu 3 riječi: „stava 2“ zamjenjuju se riječima:“stava 1“.

Dosadašnji stav 3 postaje stav 2.

Član 10

Član 17 mijenja se i glasi:

„Rasna diskriminacija

Član 17

Rasna diskriminacija je svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica, sa uvjerenjem da rasa, boja kože, jezik, nacionalnost ili nacionalno ili etničko porijeklo opravdavaju omalovažavanje lica ili grupe lica, odnosno opravdavaju ideju o nadmoći nekog lica ili grupe lica prema onima koji nijesu članovi te grupe, naročito u oblasti obrazovanja, rada, zapošljavanja i izbora zanimanja, stručnog osposobljavanja, socijalne zaštite i socijalnih davanja, zdravstvene zaštite i stanovanja, pristup dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi.“

Član 11

Poslije člana 17 dodaje se novi član koji glasi:

„Diskriminacija po osnovu vjere i uvjerenja

Član 17a

Diskriminacijom po osnovu vjere i uvjerenja smatra se svako postupanje koje je suprotno načelu slobode vjeroispovijesti, odnosno svako nejednako postupanje, pravljenje razlike ili dovođenje u nejednak položaj lica po osnovu vjere ili ličnog uvjerenja, kao i pripadanja ili nepripadanja nekoj vjerskoj zajednici.”

Član 12

Član 19 mijenja se i glasi :

„Diskriminacija po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika

Član 19

Svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika smatra se diskriminacijom.

Svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet, seksualnu orijentaciju i/ili interseksualne karakteristike.

Niko ne može biti pozvan da se javno izjasni o svom rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama.

Pod rodnim identitetom podrazumijeva se sopstveni rodni doživljaj koji ne mora zavisiti od pola koji je utvrđen i upisan prilikom rođenja. Rodni identitet tiče se svakog lica i ne podrazumijeva samo binarni koncept muškog ili ženskog.

Pod seksualnom orijentacijom podrazumijeva se emocionalna i/ili fizička privlačnost ili naklonost prema licima istog i/ili različitog pola.

Pod interseksualnim karakteristikama podrazumijevaju se različita tjelesne osobine nekog lica (koje mogu biti hromozomne, hormonalne i/ili anatomske), koje ne odgovaraju striktnim medicinskim definicijama muškarca ili žene i mogu biti prisutne u različitom stepenu.“

Član 13

U članu 21 stav 1 na kraju tačke 4, tačka – zarez se briše i dodaju riječi:”ili bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, ili bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona”.

Član 14

U članu 29 poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:

„Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore.”

Dosadašnji stav 2 postaje stav 3.

Član 15

Čl. 34, 34a i 34b mijenjaju se i glase:

„Član 34

Novčanom kaznom u iznosu od 10.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice ako:

1) ograničava ili onemogućava korišćenje objekata i površina u javnoj upotrebi licu ili grupi lica, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 10);

2) onemogućiti, ograničiti ili otežati korišćenje prilaza objektima i površinama u javnoj upotrebi licima smanjene pokretljivosti i licima sa invaliditetom, na način koji nije nesrazmjeran teret za pravno ili fizičko lice koje je dužno da to omogući (član 18).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i organu lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 1.500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i preduzetnik/ca novčanom kaznom u iznosu od 5.000 eura do 6.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 150 eura do 2.000 eura.

Član 34a

Novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

1) vrši svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja (član 7 stav 1);

2) vrši svako neželjeno, verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje seksualne prirode kojim se želi povrijediti dostojanstvo nekog lica ili grupe lica, odnosno kojim se postiže takav učinak, a naročito kad takvo ponašanje izaziva strah ili stvara neprijateljsko, ponižavajuće, zastrašujuće, degradirajuće ili uvredljivo okruženje (član 7 stav 2);

3) vrši segregaciju svakim aktom, radnjom ili propuštanjem da se izvrši radnja, kojima se vrši prisilno ili sistemsko razdvajanje ili razlikovanje lica po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 9);

4) koristi govor mržnje izražavanjem ideja, tvrdnji, informacija, mišljenja, kojima se širi, raspiruje, podstiče ili pravda diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, ksenofobija, rasnu mržnju, antisemitizam, ili ostale oblike mržnje zasnovane na netoleranciju, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina (član 9a);

5) otežava ili onemogućava pristup dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 11 stav 1 tačka 1);

6) odbije pristup dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 11 stav 1 tačka 2);

7) postavlja uslove prilikom pristupa dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi, koji se ne traže od drugih lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 11 stav 1 tačka 3);

8) namjerno kasni ili odlaže pristup dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi, iako je lice ili grupa lica zatražila i ispunila uslove za blagovremen pristup tim dobrima, uslugama i robi, prije drugih lica ili grupe lica, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 11 stav 1 tačka 4);

9) onemogućava, ograničava ili otežava zapošljavanje, rad, školovanje ili neopravdano pravi razliku ili nejednako postupa prema licu ili grupi lica, po osnovu zdravstvenog stanja (član 12);

10) onemogućava ili ograničava ostvarivanje prava ili pravi razliku ili nejednako postupa prema licu ili grupi lica, po osnovu starosne dobi (član 13 stav 1);

11) pravi razliku između bračne i vanbračne djece, daje prednost djeci jednog pola u odnosu na djecu drugog pola, pravi razliku po osnovu izraženog mišljenja ili uvjerenja roditelja djeteta, odnosno staratelja i članova porodice i razliku između djece i po drugom osnovu iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 13 stav 2);

12) vrši diskriminaciju lica ili grupe lica u odnosu na druga lica po osnovu političkog uvjerenja, pripadnosti ili nepripadnosti političkoj sindikalnoj ili drugoj organizaciji (član 14);

13) otežava ili onemogućava upis u obrazovno-vaspitnu ustanovu i ustanovu visokog obrazovanja i izbor programa na svim nivoima obrazovanja i vaspitanja, isključujući iz ovih ustanova suprotno propisima iz oblasti obrazovanja i vaspitanja, otežava ili uskraćuje mogućnost praćenja nastave i učešća u drugim obrazovno vaspitnim aktivnostima, razvrstava djecu, učenike/ce, polaznike/ce obrazovanja i studente/tkinje ili na drugi način pravi razliku ili nejednako postupa prema njima, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog člana (član 15);

14) vrši diskriminaciju lica koja traže zaposlenje, zaposlenih, odnosno lica koja po nekom drugom osnovu obavljaju rad kod poslodavca, po nekom od osnova iz člana 2 stav 2 ovog zakona (član 16 stav 1);

15) pravi razliku, nejednako postupa ili dovodi u nejednak položaj lica ili grupe lica sa uvjerenjem da rasa, boja kože, jezik, nacionalnost ili nacionalno ili etničko porijeklo, opravdavaju omalovažavanje lica ili grupe lica, odnosno opravdavaju ideju o nadmoći nekog lica ili grupe lica prema onima koji nisu članovi te grupe, naročito u oblasti obrazovanja, rada, zapošljavanja i izbora zanimanja, stručnog osposobljavanja, socijalne zaštite i socijalnih davanja, zdravstvene zaštite i stanovanja, pristup dobrima, uslugama u javnom i privatnom sektoru i robi (član 17);

16) postupa suprotno načelu slobode vjeroispovijesti, odnosno nejednako postupa, pravi razliku ili dovodi u nejednak položaj lica po osnovu vjere ili ličnog uvjerenja, kao i pripadanja ili nepripadanja nekoj vjerskoj zajednici (član 17a);

17) pravi razliku, nejednako postupa ili dovodi u nejednak položaj lica ili grupe lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika (član 19 stav 1);

18) podnese tužbu bez pisanog pristanka diskriminisanog lica ili grupe lica (član 30 stav 2).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i organu lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i preduzetnik/ca novčanom kaznom u iznosu od 300 eura do 6.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 150 eura do 2.000 eura.

Član 34b

Novčanom kaznom u iznosu od 100 eura do 2.000 eura kazniće se odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu lokalne samouprave ako:

1) ne vodi posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom (član 33 stav 1);

2)podatke iz posebne evidencije ne dostavi Zaštitniku/ci u rokovima propisanim članom 33 stav 2 ovog zakona.”

Član 16

Poslije člana 34b dodaje se novi član koji glasi:

„Član 34c

Za prekršaje iz čl. 34, 34a i 34 b ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu ili mjeru upozorenja, izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;
- 3) javno objavljivanje odluke.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u javnim medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.“

Član 17

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore”.

CRNA GORA

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Broj, 02-023-1219/16-1

Podgorica, 04. avgust 2016. godine

IZVJEŠTAJ O ODRŽANOJ JAVNOJ RASPRAVI POVODOM NACRTA ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE

1. UVOD

Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2016 godinu, kao i Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, utvrđena je obaveza pripreme Predloga Zakona o izmjenama i dopunama zakona o zabrani diskriminacije.

Na osnovu člana 41 stav 1 Zakona o državnoj upravi („Sl. list RCG“, br. 38/03 i „Sl. list CG“, br. 22/08 i 42/11) i člana 55 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave („Službeni list CG“, broj 5/12, 25/12, 44/12, 61/12, 20/13, 17/14, 04.04.2014, 06/15 od 10.02.2015, 80/15 od 31.12.2015), Ministar za ljudska i manjinska prava je donio Rješenje o formiranju Radne grupe za izradu Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, u sastavu:

- 1) Blanka Radošević Marović, Generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda – koordinatorka;
- 2) Aleksandra Popović, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – zamjenica koordinatorka;
- 3) Mersudin Gredić, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – član;
- 4) Tatjana Anđelić, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – članica;
- 5) Biljana Pejović, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – članica;
- 6) dr Vesna Simović Zvicer, Sudski Savjet Crne Gore – članica;
- 7) Vuk Roćen, Skupština Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode – član;
- 8) Violeta Berišaj, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija – članica;
- 9) mr Siniša Bjeković, Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore – član;
- 10) Ivan Nedović, Ministarstvo održivog razvoja i turizma – član;
- 11) Katja Vukotić, Ministarstvo rada i socijalnog staranja – članica;
- 12) Marash Dukaj, Ministarstvo prosvjete – član i
- 13) prof. dr Ivana Jelić, ekspertkinja za ljudska prava – članica.

Zadatak Radne grupe je bio da pripremi tekst Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i isti dostavi Vladi Crne Gore na usvajanje.

U skladu sa Uredbom o postupku i načinu sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona („Službeni list”CG 12/12) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 13. juna 2016. godine godine uputilo javni poziv naučnoj i stručnoj javnosti, državnim organima, političkim strankama, nevladinim organizacijama, međunarodnim organizacijama, medijima i svim zainteresovanim licima da se uključe u postupak pripreme Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Javni poziv je bio objavljen na web stranici Ministarstva i portalu e –uprave. Proces konsultovanja zainteresovane javnosti je trajao 40 dana od dana objavljivanja javnog poziva.

Javna rasprava je trajala od 13. juna 2016. godine do 25. jula 2016. godine.

U okviru javne rasprave održana su tri okrugla stola: u Pljevljima 12.jul 2016. godine, Herceg Novom 18.jul 2016. godine i Podgorica 20.jul 2016. godine.

Preko sredstava javnog informisanja (radija i televizija) Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je takodje pozivalo javnost da učestvuju na okruglim stolovima i da se uključe u proces izmjene Zakona o zabrani diskriminacije..

Na okruglim stolovima prisustvovalo je oko 60 učesnika, predstavnika nevladinih organizacija, poslaničkih klubova, organa državne uprave, zajednice opština, vjerskih organizacija, sudstva, tužilaštva, i druge zainteresovane javnosti.

Na skupu su iznijeti komentari na Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije kao i predlozi za unapređenje njegove sadržine.

Pisane komentare na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o zabrani diskriminacije, u toku javne rasprave dostavili su sledeći subjekti:

- Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore
- Akcija za ljudska prava
- Unija poslodavaca Crne Gore
- Centar za demokratsku tranziciju –CEDEM

II POJEDINAČNI PREDLOZI, SUGESTIJE I KOMENTARI DOSTAVLJENI PISMENIM PUTEM

1. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda kao institucionalni mehanizam za zaštitu ljudskih prava i sloboda je dostavio predloge kojim su denefinisani izuzeci od primjene Zakona o zabrani diskriminacije na način kako slijedi:

“Neće se smatrati diskriminacijom u smislu člana 2, stav 2 ovog Zakona, stavljanje u nepovoljniji položaj:

- 0) kada je takvo postupanje određeno zakonom radi očuvanja zdravlja, javne sigurnosti, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, te ako su upotrijebljena sredstva u demokratskom društvu primjerena i nužna za postizanje željenog cilja, pod uslovom da takvo postupanje ne dovodi do neposredne i posredne diskriminacije na osnovu nekog ličnog svojstva iz čl.2, st.2 ovog Zakona;*
- 1) sprovođenje mjera socijalne politike kojima se pogoduje osobama ili domaćinstvima težeg imovinskog ili socijalnog stanja pod uslovom da takve mjere ne dovode do direktne ili indirektne diskriminacije na osnovu nekog ličnog svojstva iz čl.2, st.2 ovog Zakona;*

- 2) *u odnosu na određeni posao kad je priroda posla takva ili se posao obavlja u takvim uslovima da svojstva povezana sa nekim od osnova iz čl.2, st.2 ovog Zakona predstavljaju stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla ako je svrha koja se time želi postići opravdana i uslov razumno odmjeran;*
- 3) *pri obavljanju profesionalnih aktivnosti, odnosno zasnivanju radnog odnosa, uključenju u članstvo, odnosno djelovanje koje je u skladu sa naukom i poslovima vjerskih zajednica, te druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti temelji na vjeri ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu s Ustavom i zakonom, ako tako zahtijevaju vjerska doktrina ili uvjerenja, u slučaju kada zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje neke osobe predstavljaju istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla, uzimajući u obzir sistem vrijednosti te organizacije;*
- 4) *na osnovu starosne dobi i pola pri ugovaranju premija osiguranja i drugih uslova u osiguranju u skladu s relevantnim i tačnim statističkim podacima i pravilima aktuarske matematike, pri čemu troškovi vezani za trudnoću i materinstvo ne mogu opravdati razlike u postupanju;*
- 5) *na osnovu starosne dobi pri ugovaranju premija osiguranja i drugih uslova u osiguranju na osnovu opšte prihvaćenih načela procjene rizika, u skladu s relevantnim i tačnim statističkim podacima i pravilima aktuarske matematike;*
- 6) *u pristupu dobrima, uslugama i sportu, te pružanju usluga ako je pristup dobru i/ili usluzi namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola ili osobama s invaliditetom, pod uslovom da je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem i ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna cilju koji se želi postići;*
- 7) *na osnovi starosne dobi, ako je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, uključujući legitimne ciljeve socijalne politike, socijalne i zdravstvene zaštite, politike zapošljavanja, promocije ciljeva tržišta rada i stručnog osposobljavanja, te ako su sredstva za njegovo postizanje primjerena i nužna (određivanje najniže ili najviše dobi i/ili profesionalnog iskustva i/ili stupnja obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih pogodnosti vezanih za radni odnos; određivanje prikladne i primjerene najviše starosne dobi kao razloga za prestanak radnog odnosa, a koja je saglasna uslovima za sticanje prava na starosnu mirovinu, propisivanje starosne dobi ili razumnog razdoblja zaposlenja kao uslova za sticanje ili ostvarivanje prava na penziju, ili drugog prava iz sistema socijalne zaštite, uključujući i područje socijalnog staranja, penzijskog i zdravstvenog osiguranja, te osiguranja za slučaj nezaposlenosti i određivanje starosne dobi kao uslova za pristup obrazovanju ili određenim dobrima ili uslugama, pod uslovom da su zadovoljeni uslovi);*
- 8) *na osnovu državljanstva prema posebnim propisima;*
- 9) *kod stavljanja u nepovoljniji položaj pri uređivanju prava i obaveza uređenih Porodičnim zakonom, a posebno u svrhu legitimne zaštite prava i dobrobiti djece, zaštite javnog morala i pogodovanja braku, pri čemu upotrijebljena sredstva moraju biti primjerena i nužna.“*

Odgovor obrađivača propisa :

Predložena rješenja, sadržana u tačkama 1- 9 su prihvatljiva uz određeno usaglašavanje sa crnogorskim zakonodavstvom.

Utemeljene za prihvaćene predloge obrađivač nalazi u Direktivama 2000/43/EZ, 2000/78/EZ Direktivi 2004/113/EZ 2006/54/EZ.

Prihvaćeni predlozi od strane obrađivača:

“Neće se smatrati diskriminacijom u smislu člana 2 stav 2 ovog Zakona, stavljanje u nepovoljniji položaj:

- 1) kada je takvo postupanje određeno zakonom radi očuvanja zdravlja, javne sigurnosti, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje željenog cilja u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se takvim mjerama želi postići;
- 2) sprovođenje mjera i programa socijalne politike koji su namijenjeni pojedincu i porodici sa nepovoljnim ličnim ili porodičnim okolnostima, koji uključuju prevenciju, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku;
- 3) pri obavljanju profesionalnih aktivnosti, odnosno zasnivanju radnog odnosa, uključenju u članstvo, odnosno djelovanje pojedinca koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerskih zajednica, te druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti temelji na vjeri ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu s Ustavom i zakonom, ako tako zahtijevaju vjerska učenja ili uvjerenja, u slučaju kada zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjera ili uvjerenje predstavljaju istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla;
- 4) na osnovu starosne dobi i pola pri ugovaranju premija osiguranja i drugih uslova u osiguranju u skladu sa opšte prihvaćenim načelima procjene rizika, relevantnim i tačnim statističkim podacima i pravilima aktuarske matematike, pri čemu troškovi vezani za trudnoću i materinstvo ne mogu opravdati razlike u postupanju;
- 5) u pristupu dobrima, uslugama i sportu, te pružanju usluga ako je pristup dobru i/ili usluzi i/ili sportu namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola ili licima sa invaliditetom, pod uslovom da je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem i ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna cilju koji se želi postići;
- 6) određivanje najniže ili najviše starosne granice i/ili profesionalnog iskustva i/ili stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa u skladu sa posebnim propisima;
- 7) određivanje prikladne i primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju;
- 8) na osnovu državljanstva prema posebnim propisima.

Predlog označen tačkom 10) nije prihvaćen. Isti je u suprotnosti sa Porodičnim zakonom Crne Gore.

2.Akcija za ljudska prava –HRA je dopisom br. 01-023-1165/16-1 od 20.07. 2016. godine predložila da se :

➤ **kao osnov diskriminacije uvede i „članstvo u sindikatima “**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog je djemično prihvaćen, kroz odredbu koja definiše diskriminaciju po osnovu sindikalnog udruživanja.

- **Zakonom o zabrani diskriminacije predvidi Fond za besplatnu pravnu pomoć**, u kojem bi se slivala sva materijalna sredstva prikupljena izricanjem kazni za prekršaje koje počinu pravno lice ili preduzetnik.

Odgovor obrađivača propisa: Predlog nije prihvatljiv. Navedeni predlog može biti premet razmatranja drugih propisa (Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći).

- **definiše “ Diskriminacija djece”** kao poseban oblik diskriminacije

Odgovor obrađivača propisa: Predlog je prihvaćen, kroz dopunu odredbe koja uređuje diskriminaciju po osnovu starosne dobi.

- **u okviru kaznene politike propišu kazne za prekršaj za učinjenu „segregaciju“ (čl.9).**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog je prihvaćen.

- **dopuniti kaznene odredbe za „teži oblik diskriminacije“.**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog nije prihvaćen.

Na odmjeraivanje kazne učiniocu prekršaja primjenjuju se opšta pravila o odmjeraivanju kazne definisana Zakonom o prekršajima i drugim propisima koji regulišu procesna pitanja.

- **kroz procesno pitanje, regulisati „situaciono testiranje“**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog je sadržan u važećem Zakonu o zabrani diskriminacije

3.Centar za demokratsku tranziciju –CEDEM je dopisom br. 01-023-1170-11 od 20.07.2016. kojim je predložila

- **dopunu članova 22 i 31 a) važećeg Zakona**, odredbama kojima se posebno reguliše mogućnost djelovanja nekog lica ili organizacije na strani diskriminisanog lica u postupcima na način kako slijedi:

“Svako ko se smatra da ima interes da se umiješa u postupak pred Zaštitnikom /com na strani diskriminisanog lica, može se obratiti zaštitniku /ci, uz saglasnost diskriminisanog lica.”

Umješač može stupiti u postupak tokom trajanja cijelog postupka, sve do okončanja postupka po pritužbi.

Zahtjev iz stava 1 ovog člana Zaštitniku/ci mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci/ ke koji/e se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica.”

Odgovor obrađivača propisa :

Navedeni predlog je sadržan u važećem Zakonu o zabrani diskriminacije.

- **da se poslije člana 30 Zakona o zabrani diskriminacije, doda novi član 31 a) koji glasi:**

“Svako ko smatra da ima interes da se umiješa u postupak pred sudom na strani diskriminisanog lica, može se pridružiti postupku i djelovati u korist tog lica. Umješač može stupiti u postupak tokom cijelog trajanja postupka, sve do pravosnažnosti odluke o tužbenom zahtjevu kao i u toku postupka, nakon podnošenja vanrednog pravnog lijeka.

Umještač iz stava 1 ovog člana može biti i organizacija ili pojedinci/ ke koji/e se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica.

Učešće trećih lica u sudskom postupku is stava 1 ovog člana se sprovodi u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje parnični postupak, ako ovim zakonom nije drukcije određeno.”

U obrazloženju navode da se pravni osnov za predloženu dopunu člana 33 Centar za

Odgovor obrađivača propisa: Predlog nije prihvaćen. Učešće umještača u sudskom postupku je regulisano Zakonom o parničnom postupku.

4. Unija poslodavaca Crne Gore je dana 25. 07.2016. godine dostavila primjedbe i sugstije na Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije kojim predlažu:

- dodatani oprez za brisanje riječi „neopravdano “ u novo predloženom članu 2, kao i u članu 2 stav 2, posebno svjesni činjenice da je diskriminacija teško dokaziva, stavljajući akcenat na oblast rada i zapošljavanja. Mišljenja su da ista ne treba brisati, jer se time narušava jedno od osnovnih svojstava diskriminacije.

Odgovor obrađivača propisa: Predlog nije prihvatljiv. Diskriminacija se ne može opravdati.

III PREDLOZI, SUGESTIJE I KOMENATRI NA ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE, ISTAKNUTI NA OKRUGLIM STOLOVIMA U PLJEVLJIMA, HERCEG NOVOM I PODGORICI, USMENIM PUTEM

Pored predloga, komentara i sugestija na tekst Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, predloženih pismenim putem, u procesu održavanja okruglih stolova u Pljevljima, Herceg Novom i Podgorici, usmenim putem istaknuti su sledeći predlozi, primjedbe i sugestije:

- **da se u razmotri mogućnost i uvede diskriminacija putem „audio i video nadzora, mobilnih telefona i interneta i društvenih mreža“**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog se prihvata i uvodi kroz odredbe koje definišu uznemiravanje.

- **sankcionisati višestruku diskriminaciju**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog se ne prihvata. Na odmjeravanje kazne učiniocu prekršaja primjenjuju se opšta pravila o odmjeravanju kazne definisana procesnim propisima.

- **dodatno pojačati pitanje razumnog prilagođavanja radnih mjesta i radnih zadataka za lica sa invaliditetom od strane poslodavaca.**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog se ne prihvata. Diskriminacija lica sa invaliditetom u ovoj oblasti je regulisana važećim Zakonom o zabrani diskriminacije (član 18), Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom (čl.22) u skladu sa propisima koji regulišu oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom.

- **definisanti izuzetke od primjene Zakona o zabrani diskriminacije u oblasti koji propisuje diskriminaciju po osnovu vjere i uvjerenja**

Odgovor obrađivača propisa: Predlog se prihvata.

- **obezbijediti zabranu diskriminacije „interseksualnih osoba “**

Stav obrađivača propisa: Predlog se prihvata. Uvode se pojam "interseksualne karakteristike" kao jedan od osnova diskriminacije i vrši dopuna odredbe člana 19 i u odnosu na predloženo rješenje. Usvojeni predlog je u skladu sa Direktivom 2006/54EC.

Obradjivač je razmotrio sve primjedbe i sugestije koje su dostavljene tokom javne rasprave i pismene sugestije nakon toga. Na osnovu svih sugestija i primjedbi izvršena je dorada Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava